

Juryrapport Frans-Nederlands
Nederland Vertaalt 2019

Albertus, XLIX
Théophile Gautier

De jury had als vertaalopgave een gedicht gekozen van Théophile Gautier (1811- 1872). Gautier was nog geen twintig jaar oud toen hij het publiceerde, in zijn bundel *Poésies* (1820). Het was het begin van een literaire carrière waarin hij vele genres zou beoefenen, zoals kunstkritiek, reisverhalen, romans en toneelstukken. Te midden van dit veelzijdige oeuvre heeft in elk geval zijn poëzie de tijd verrassend goed doorstaan. Daarnaast legde Gautier een theoretisch fundament onder de kunst van de *Parnassiens*: kunst heeft geen maatschappelijk, moreel of politiek doel, aldus Gautier, maar is uitsluitend dienstbaar aan zichzelf – *l'art pour l'art*.

Het gedicht dat voor deze wedstrijd moest worden vertaald, is een beschouwing over de liefde, speels van inhoud maar vast van vorm. De jeugdige Gautier gaf er al meteen blijk van het metier te beheersen. Rijm, metrum, woordherhalingen (*en vain*) die variaties op een thema inleiden, een treffende en bondige laatste versregel, sappige formuleringen, een literaire verwijzing (*Orgon*): dit alles maakt het gedicht tot een flonkerend geheel. De luchtige toon gaat overigens gepaard met een aantal interpretatieproblemen: wie is eigenlijk de reeds genoemde Orgon, wat maakt de *coquettes* in versregel acht zo aan het lachen, en wat betekent in regel negen *à ton nom*? Stuk voor stuk obstakels die menig vertaler en vertaalster hoofdbrekens moeten hebben bezorgd. En daarna komt pas het vertalen zelf.

Er waren 112 inzendingen – respect voor al die nijvere puzzelaars en puzzelaarsters! De drie juryleden zijn als volgt te werk gegaan: in eerste instantie konden ze individueel elk van de geanonimiseerde vertalingen honoreren met een 2, een 1 of een 0. Vervolgens werden de door hen gegeven cijfers bij elkaar opgeteld, hetgeen resulteerde in maximaal 6 en minimaal 0 punten per vertaald gedicht. Nadat door organiserend bureau Verstegen & Stigter de genummerde lijst was opgesteld, kwam de jury bijeen om te vergaderen. Allerlei aspecten van de in totaal met 5 en 6 punten gehonoreerde vertalingen werden gewogen: vorm, inhoud, register, woordkeus, herhalingen en – het belangrijkste – de creatieve combinatie van dit alles tot een tekst

die ook in het Nederlands zou moeten klinken als een gedicht. Nogal wat gedichten waren al eerder terzijde geschoven (hadden dus 0 punten gekregen) omdat juist het dichtelijke eruit was verdwenen, doordat de versregels te breed waren uitgewaaierd of omdat er sprake was van opzichtige rijm dwang. Kennelijk was vooral de combinatie van lichtvoetigheid van de inhoud en souplesse van de vorm voor velen te hoog gegrepen.

Het overleg van de jury leverde vijf genomineerden op. We noemen ze in alfabetische volgorde en voegen er meteen wat positieve opmerkingen aan toe:

Fedde Dijkstra – hij vertaalde het drievoudige *en vain* met het elegante *al* en liet ‘een gans’ in alliteratie ‘giechelen’.

Maret van Hagen – een creatieve hertaling die bijna een nieuw gedicht werd: ‘zwart als inkt’, ‘bloedeloos geschrift’.

Lenie Meelen – geslaagde formuleringen als ‘vergeefs in doodgeboren boeken’. en de laatste versregel sluit net zo overtuigend af als het origineel: ‘ten minste éénmaal in zijn leven’.

Ard Posthuma – ‘zielsgraag te gronde’ in de eerste regel is meteen al een prettige binnenkomer, en ook de allegorische beelden als *Jaloezie* voor *Orgon* en *Moraal* voor *les moralistes* vielen bij de jury in de smaak.

Anneke Sleeswijk – een vrije vertaling met treffende verklankingen als ‘blozend of bleek van huid’ en ‘jouw macht met hoongelach’.

De juryleden wikten en wogen, zetten de eigen opvattingen nog eens naast die van hun medejuryleden, streepten zwakke punten weg tegen goede vondsten en kwamen uiteindelijk tot de unanieme conclusie dat één vertaling toch wel uitstak boven de rest. Die vertaling is vormvast, rijm en metrum zijn erin behouden gebleven. In de woordkeus klinkt het speelse van het origineel door: ‘nonnetje-in-spe’ bijvoorbeeld en: ‘partout, wherever’. De laatste versregel is een treffende uitsmijter: ‘en heeft lief, op zijn minst één keer’. We noemden al de oplossing met de allegorieën en het werken met alliteraties. Kortom, de winnaar van de NRC-vertaalwedstrijd 2019 Frans-Nederlands is: Ard Posthuma.

De jury

Maarten Asscher (voorzitter)

Jeanne Holierhoek

Marjolein van Tooren